

Anvisningar för att rekvirera statsbidrag för 2023 i syfte att motverka ensamhet bland äldre genom hälsosamtal

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att under 2023 fördela medel till landets kommuner för att motverka ensamhet bland äldre genom att starta, förbättra eller utöka arbetet med hälsosamtal. Fokus bör ligga på de allra äldsta som inte har hemtjänst eller bor på särskilt boende, dvs. på personer för vilka det kan saknas etablerade kontakter för att fånga upp signaler om ofrivillig ensamhet. Regeringen beräknar att fr.o.m. 2024 årligen avsätta 100 miljoner kronor för huvudmännens arbete med att bryta och förebygga ofrivillig ensamhet hos äldre, under förutsättning att riksdagen beviljar medel för ändamålet.

Ofrivillig ensamhet drabbar många människor, inte minst äldre, och skapar ett större behov av hälso- och sjukvård och omsorg och bidrar till förtida död och hälsoproblem, bl.a. i form av psykisk ohälsa. Risken för att uppleva känslor av ensamhet kan minskas genom sysselsättning med aktiviteter som känns meningsfulla och som främjar samhörighet och delaktighet. Eftersom ensamhet kan vara omgärdad av ett stigma är det inte säkert att den äldre personen söker hjälp och stöd, eller vet att man kan få stöd för detta. Ett strukturerat hälsosamtal ger en möjlighet att identifiera eventuell ensamhetsproblematik och vid behov kunna introducera den äldre personen för det som kommunen och det civila samhället kan erbjuda i form av t.ex. sociala, kulturella eller fysiska aktiviteter. Såväl ett hälsosamtal som eventuella beslut och ställningstagande om insatser som ska stödja den äldre behöver vara personcentrerade. Samarbete med civilsamhället spelar en viktig roll i arbetet för att motverka ensamhet hos äldre personer.

Arbetet med hälsosamtalen kan t.ex. organiseras med utgångspunkt i kommunens äldreomsorg eller hälso- och sjukvårdsverksamhet. Det är viktigt att kommunen säkerställer att personen som utför hälsosamtalen har den kompetens som krävs för att kunna genomföra det. Hälsosamtalen kan utföras i egen regi, av en fristående aktör eller i samverkan med annan kommun eller region. Eftersom kunskapsområdet äldre och ofrivillig ensamhet är under utveckling saknas vetenskapligt stöd för särskilda arbetssätt ställs det krav på att verksamheter inom socialtjänst och hälso- och sjukvård arbetar systematiskt med att följa upp och utvärdera arbetssätt och metoder i enlighet med gällande föreskrifter. Om arbetet med hälsosamtal planeras så att de utförs i den enskildes hem, bör kommunen eller regionen utforma arbetet så att den äldres trygghet värnas och sårbarhet för brott inte ökar.

Vad kan ni rekvirera medel för?

Målgruppen är äldre personer och som inte har hemtjänst eller bor på särskilt boende. Hälsosamtalen bör i en första fas riktas framför allt mot de allra äldsta.

Medlen får användas i följande syfte:

- Starta, förbättra eller utöka arbetet med hälsosamtal. Samtalen ska ge en möjlighet att diskutera den enskildes livssituation och berätta om vilka aktiviteter, i kommunal eller annan regi, som finns att tillgå.
- Ge ett aktivt stöd för att etablera en kontakt och komma i gång med en aktivitet.
- Identifiera eventuella andra behov relaterade till hälsoproblem vilka kräver vidare insatser från socialtjänst eller hälso- och sjukvård.
- Ge stöd att komma i kontakt med rätt instans inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten för att få hjälp med dessa problem.

Bidragets storlek

Medlen omfattar totalt 143 500 000 kronor för 2023. I bilagan till regeringsbeslut 2023-02-16 nr I:5 framgår hur stort belopp som varje kommun kan rekquirera. Fördelningsnyckeln är uttagen utifrån uppgifter om antalet personer 80 år och äldre som har någon insats i hemtjänst i ordinärt boende, särskilt boende, korttidsplats, trygghetslarm, matdistribution.

Vilka kan rekvirera?

Samtliga kommuner.

När kan ni använda medlen?

Medel till kommunerna utbetalas löpande efter rekvisition ställd till Socialstyrelsen senast den 1 juni 2023. Medel som inte har rekvirerats inom denna tid kommer fördelas till de kommuner som har angett till Socialstyrelsen att de önskar att ta del av dessa medel. Det är tillåtet att använda rekvirerade medel retroaktivt för verksamhet från och med den 1 februari 2023. Medlen kan användas till och med 31 december 2023.

Hur får ni del av medlen?

Ombud

För att kunna rekquirera statsbidrag i e-tjänsten måste kommunen först ha ett godkänt ombud. Via länken på statsbidragets hemsida kan du läsa om vad ett ombud är, vem som kan bli ombud och hur man gör för att ansöka om att bli ombud, det vill säga göra en ombudsansökan.

Av fördelningsnyckeln i bilagan Fördelningslista framgår vilket belopp varje kommun kan rekquirera för 2023.

Rekvireringen ska ske senast den **1 juni 2023** i Socialstyrelsen e-tjänst. Vi betalar ut medlen löpande efter att rekvisitionen har kommit in. Medel som inte har rekvirerats inom denna tid får fördelas till de kommuner som har angett till Socialstyrelsen att de önskar att ta del av dessa medel.

Vi rekommenderar att varje kommun skapar ett separat konto för medlen för att enkelt kunna spåra alla transaktioner och underlätta redovisningen.

Vad gäller för återrapportering och återbetalning av medel?

Varje kommun ska i början av 2024 återrapportera hur medlen har använts. Socialstyrelsen kommer att skicka ut webbformulär för återrapportering av statsbidrag till mottagarens registratur (e-postadresserna hämtas från SKR:s öppna data om kommuner och regioner).

Formuläret kommer till exempel att innehålla frågor om hur mycket medel som kommunen har använt samt på vilket sätt kommunen genomfört uppdraget för att motverka ensamhet bland äldre genom att starta, förbättra eller utöka arbetet med hälsosamtal

Medel som inte har förbrukats eller som inte har använts i enlighet med angivna villkor ska återbetalas till Socialstyrelsen. Ett sådant villkor är att återrapporteringen till Socialstyrelsen sker inom angiven tidsram. Socialstyrelsen fakturerar berörda bidragsmottagare.